

## ПРОФЕСІОГРАМА ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ, ОРІЄНТОВАНА НА ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ З ПРОФЕСІЙНОЮ СПРЯМОВАНІСТЮ

*Стаття присвячена вивченню професійної спрямованості вчителя інформатики та складання професіограми за цією спеціальністю.. Звертається увага на те, що вагоме значення у їхній професійній підготовці належить спеціальним знанням і вмінням, які повинні бути зорієнтовані на подальшу професійну діяльність.*

**Ключові слова:** фізичне виховання, професійна спрямованість фізичного виховання, професійно-прикладна фізична підготовка, професіограма.

### Постановка проблеми

У сучасному світі, в епоху інформаційної постіндустріалізації, значно зростають вимоги до людини, до міри і якості її розвитку. Разом з високим коефіцієнтом інтелекту, вільною орієнтацією в широкому інформаційному просторі, людині необхідно бути повноцінно розвинутою естетично, морально, фізично.

Психологічний аналіз трудової діяльності є обов'язковим первинним етапом роботи в області психології праці. Він грає роль фундаменту, на якому будується будь-яке конкретне дослідження. Залежно від поставленого завдання, точка зору, під яким аналізується професія, може мінятися. Але психологічне вивчення професій може мати і самостійніший аспект.

Різноманіття видів трудової діяльності висувало і висуває перед психологією праці проблему психологічної класифікації професій, виявлення загальних характеристик психологічних рис різних видів праці, знаходження того, що об'єднує і, навпаки, роз'єднує професії з психологічної точки зору.

Усе різноманіття психіки, так або інакше, проявляється в трудовій діяльності людини, але в той же час ці прояви носять різний характер, який обумовлений специфічними для кожної професії предметами і знаряддями праці, а також і трудовими завданнями [1, 2, 3, 4, 5, 6]. Для вивчення цього різноманіття виділення професійне важливих ознак можна проводити за наступним планом: спочатку виявити психологічні особливості сенсорної діяльності, а потім, хоча це усе невід'ємно один від одного, розглянути увагу, пам'ять, емоційно-вольову сферу і особливості особи.

### Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Тема роботи відповідає напрямку наукової програми факультету фізичного виховання Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка, яка входить до загально університетської теми "Дидактичні основи формування рухової функції осіб, які займаються фізичним вихованням та спортом" (№ державної реєстрації 0108U000854 від 19 лютого 2008 року). Робота виконана згідно з напрямком держбюджетної теми "Методичні засади професійної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання до формування здорового способу життя сучасної молоді" (№ державної реєстрації 0110U000020 від 29 січня 2010 р.).

### Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженню проблеми професійної підготовки майбутніх педагогів завжди приділялася належна увага, зокрема таким її аспектам, як: професійно-прикладна фізична підготовка майбутніх студентів у ВНЗ (М.В. Божик, Н.Ю. Борейко та інші), професійна підготовка фахівців у вищій школі (А.М. Алексюк, В.М. Галузинський, В.І. Лозова та інші), розвиток рухових якостей необхідних в професійній діяльності (Р.О. Астранд, Ю.Ф. Курамшин, О.А. Двейрина, М.М. Линець, В.І. Лях та інші).

**Результати дослідження.** Нам представилось можливим виявити склад професійно значущих психофізичних властивостей і фізичних якостей, які необхідно цілеспрямовано розвивати у рамках занять з фізичного виховання для забезпечення умов ефективної трудової діяльності осіб, які працюють за спеціальністю вчитель інформатики.

Якнайповнішу і представляючу інтерес для професійної підготовки класифікацію запропонував Ф.Т. Ткачов (1977). Усі професії він класифікував на 15 груп.

У зв'язку з тим, що класифікація була зроблена досить давно, а спеціальності, що цікавлять нас, відносно "молоді", то довелося визначити ряд груп, в яких є елементи, що цікавлять нас.

Представляється, що зміст професіограми з позиції можливості її застосування для реалізації завдань фізичного виховання із професійною спрямованістю повинен включати:

– розподіл, перемикавання і концентрація уваги;

- бистрота і зосередженість уваги;
- логічне і оперативне мислення;
- самовладання;
- оперативна і довготривала пам'ять;
- емоційна стійкість.
- уміння раціонально розподіляти свою увагу між декількома важливими; об'єктами;
- гарна реакція;
- точність і частота рухів;
- здатність виконувати основні робочі рухи без зорового контролю.

В той же час встановлено, що зміст фізичного виховання з професійною спрямованістю, що реалізується у ВНЗ, не зважає на специфіку педагогічного процесу і санітарно-гігієнічні норми умов праці майбутніх фахівців. У зв'язку з чим на перший план виступає необхідність визначення складу професійно значущих фізичних якостей і психофізичних характеристик, а також вимог до їх розвитку.

Таким чином, узагальнення даних анкетного опитування і розгляд класифікаційних характеристик близьких по виду діяльності професій з точки зору можливості їх розвитку і вдосконалення дало можливість скласти професіограму для спеціальності вчителя інформатики, а також виділити професійно важливі фізичні якості і психофізичні характеристики, на які доцільно впливати засобами легкої атлетики.

До їх числа відносяться:

- розподіл, переключення і концентрація уваги ;
- зосередженість уваги;
- логічне і оперативне мислення;
- самовладання;
- оперативна і довготривала пам'ять;
- емоційна стійкість.

*Розподіл уваги* – проявляється в здатності людини одночасно виконувати два і більше різних видів діяльності. Ця особливість уваги властива кожній людині. Так, можна виконувати певну технічну роботу і в цей час слухати передачу по радіо, робити усні обчислення, мріяти. Можна слухати лекцію і записувати її зміст. Вміння розподіляти увагу виробляється на практиці. Воно особливо потрібне в роботі педагога. Розподіл уваги вдається людині при певних умовах. До них треба передусім віднести достатнє оволодіння людиною певними видами діяльності, способами її виконання. Одночасно виконувати дві роботи можна тоді, коли виконання принаймі однієї з них більш чи менш автоматизоване і коли робота не натрапляє на всілякі серйозні перешкоди. З цих причин неможливо розподіляти увагу між такими діяльностями, які потребують участі одних і тих же аналізаторів. Розподіл уваги залежить і від ступеня її зосередженості.

*Переключення уваги* – свідоме переміщення уваги з одного об'єкта на інший. Потреба переключати увагу виникає в цілому ряді складних діяльностей людини, наприклад у педагога, який веде урок у класі. Здатність переключати увагу особливо важлива там, де треба швидко, без зволікань реагувати на зміни середовища. Дані досліджень показують, що довільна зміна спрямованості уваги може відбуватися досить швидко, а саме: протягом 0,2-0,3 сек., тобто за секунду ми можемо перевести 3-4 рази увагу з одного об'єкта на інший. Фізіологічною основою переключення уваги є переміщення, рухливість осередку оптимального збудження.

*Концентрація уваги* – це ступінь зосередженості людини на певному об'єкті. Чим більш концентрована увага до певного об'єкта, тим у більшій мірі гальмуються впливи побічних стимулів, тим менше ми їх помічаємо, тим продуктивніша діяльність, пов'язана з даним об'єктом. Концентрація уваги пов'язана з її стійкістю і залежить від тих же умов, які визначають останню. Проте ступінь концентрації уваги на певному об'єкті не залишається однаковою протягом часу. Вона то підвищується, то знижується. Такі зміни концентрації уваги називають її коливаннями.

*Зосередження уваги* – це головна її особливість. Вона виявляється в мірі інтенсивності зосередженості на предметі розумової або фізичної діяльності. Заглиблюючись у предмет, людина не помічає впливу на неї сторонніх подразників, того, що відбувається навколо. Фізіологічним підґрунтям зосередженості є позитивна індукція нервових процесів збудження та гальмування.

*Логічне мислення* – здатність мислити точно й послідовно, не допускаючи протиріч в своїх міркуваннях, та вміння викривати логічні помилки. Ці якості мислення мають велике значення в будь-якій області наукової та практичної діяльності.

*Оперативне мислення* – це такий шлях вирішення практичних завдань, який здійснюється на основі моделювання вчителем об'єктів педагогічної діяльності, в результаті чого формується суб'єктивна модель передбачуваної сукупності дій, що забезпечують вирішення поставленого завдання. Оперативне мислення охоплює виявлення проблемної ситуації та комплекс її розумових і практичних перетворень.

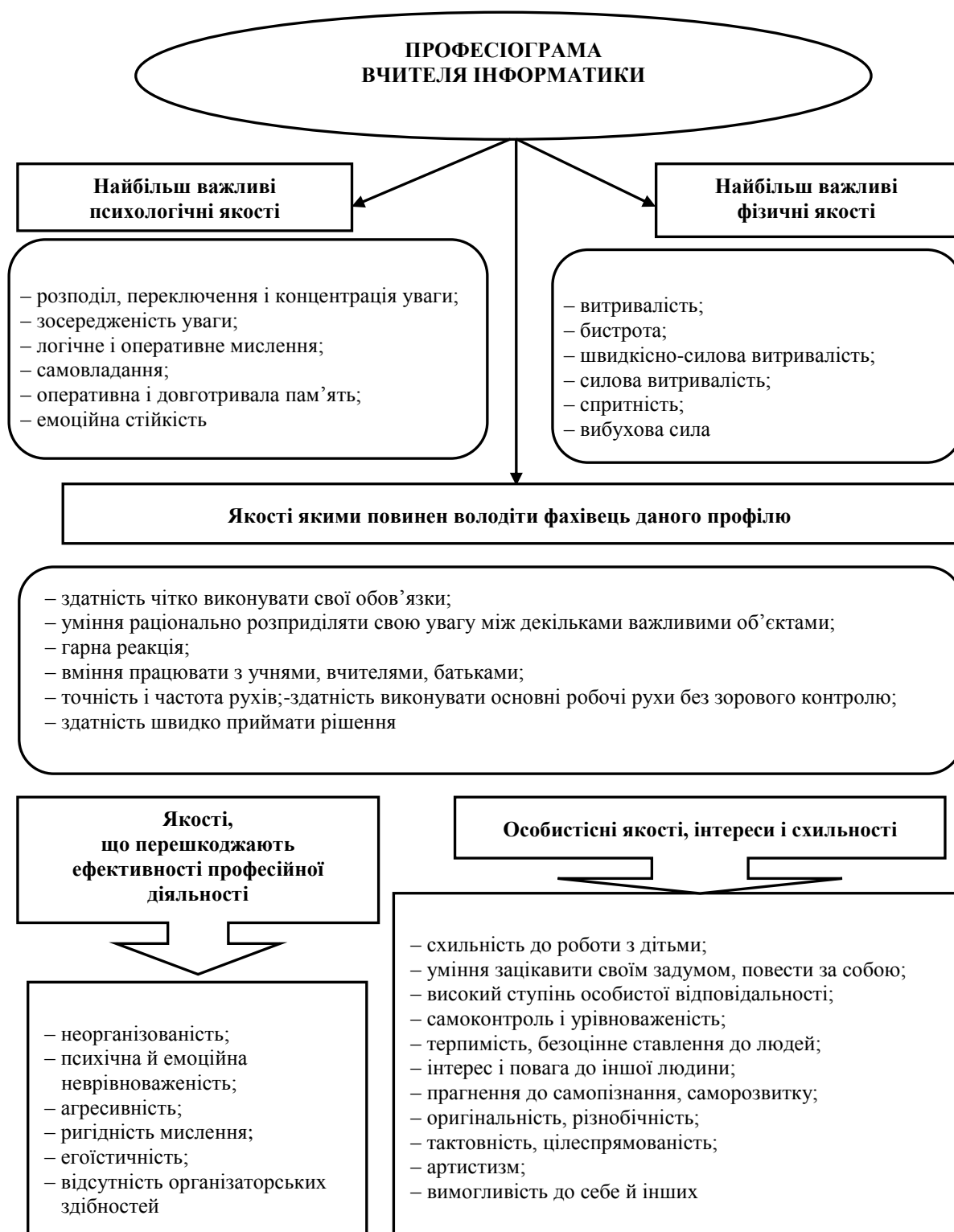


Рис. 1. Професіограма вчителя інформатики

Оперативне мислення має ряд специфічних особливостей. По-перше, це – єдність процесів сприймання та осмислення ситуації, яка змінюється дуже швидко. Тому процес прийняття рішення зливається з процесом його виконання. По-друге, велика відповідальність за прийняття рішення викликає значне емоційно-вольове напруження, тобто важливою ознакою оперативного мислення є те, що воно протікає у екстремальних умовах і пов'язане з глибокими переживаннями відповідальності.

*Самовладання* – один із суттєвих виявів вольової риси характеру людини, що полягає в здатності її свідомо керувати власними почуттями, настроями і приводити їх у відповідність з конкретними життєвими ситуаціями. Воно може виявлятися як у самостримуванні, так і самоактивізації: в одних випадках людина гальмує в собі небажані, не відповідні певній ситуації настрої, емоційні стани й завдяки цьому уникає неправильних актів поведінки, в інших – вона викликає в собі ті настрої, стани, почуття, які є стимулом до дій і вчинків, що їх вимагають конкретні обставини. Самовладання нерозривно пов'язане з самоконтролем, почуттям власної гідності і відповідальності особи.

*Оперативна пам'ять* забезпечує вирішення поточних завдань або виконання вчителем конкретних дій. Основними характеристиками оперативної пам'яті є її обсяг, точність, швидкість запам'ятовування, термін зберігання інформації та особливості оперативних одиниць пам'яті.

*Довготривала пам'ять* зберігає інформацію для подальшого її використання. При переведенні інформації із короткотривалої до довготривалої пам'яті відбувається її подальша селекція і реорганізація.

*Емоційна стійкість* розглядається як: а) здатність емоційно сильно не збуджуватись у ситуаційних умовах, придушувати емоційні реакції, самоконтролювати їх; б) емоційна незбудливість, нереагування на емоційні подразники.

### **Висновок**

Таким чином, узагальнення даних анкетного опитування і розгляд класифікаційних характеристик близьких по виду діяльності професій з точки зору можливості їх розвитку і вдосконалення дало можливість скласти професіограму для спеціальності вчителя інформатики, а також виділити професійно важливі фізичні якості і психофізичні характеристики, на які доцільно впливати на заняттях з фізичного виховання.

### **Використані джерела**

1. Божик М.В. Професійно-прикладна фізична підготовка майбутніх вчителів-предметників // Теорія та методика фізичного виховання. – 2009. – № 9. – С. 17-19.
2. Борейко Н.Ю. Педагогічні умови професійно-прикладної фізичної підготовки студентів вищих навчальних закладів. – Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04, Луганськ, 2008. – 24 с.
3. Волков В.Л. Основи професійно-прикладної фізичної підготовки студентської молоді. – К.: Знання України, 2004. – 82 с.
4. Колумбет О.М., Максимович Н.Ю. Професійно-прикладна фізична підготовка студентів: Навч.- метод. посіб. – К.: КМПУ, 2009. – 128 с.
5. Пашенков А.К. Профессионально-прикладная физическая подготовка студентов педагогических вузов. – Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04, Волгоград, 2004. – 200 с.
6. Пилипей Л.П. Професійно-прикладна фізична підготовка студентів: монографія / Л.П. Пилипей. – Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2009.- 312 с.

*Dymutskaya A.I.*

### **PROFESSIOGRAM OF TEACHER OF INFORMATICS ORIENTED TO PHYSICAL EDUCATION WITH A PROFESSIONAL ORIENTATION**

*The article is sanctified to the study of professional orientation of teacher of informatics and development of професіограммы on this speciality. Attention applies and that a ponderable value in their professional preparation belongs to the special knowledge and abilities which must be orientated on further professional activity.*

**Key words:** *physical education, professional orientation of physical education, professionally-applied physical preparation, profессиogram.*

*Стаття надійшла до редакції 20.09.2013 р.*